

فرسيداغن کالي کتيگ (بلنجاوان) بائي تيمقوه قغکل کتيگ
ديوان نڱري کلتن ک ليما بلس

**PERSIDANGAN KALI KETIGA (BELANJAWAN)
BAGI TEMPOH PENGGAJAL KETIGA
DEWAN NEGERI KELANTAN KE LIMA BELAS TAHUN 2025**

19 JAMADIL AWAL 1447 | 10 NOVEMBER 2025 (ISNIN)

PEMILIKAN JONGKONG EMAS SIMPANAN KERAJAAN NEGERI

93 ketul jongkong emas
seberat 1 kg setiap satu

Nilaian keseluruhan hampir **RM51 juta**
mengikut kiraan semasa dalam
pemilikan Kerajaan Negeri Kelantan

Simpanan emas **tidak dicairkan**
kerana menjadi sandaran pinjaman
Kerajaan Persekutuan

Pinjaman disyaratkan bersandarkan
aset bernilai seperti tanah atau emas

Tidak direkod dalam akaun negeri
kerana akaun negeri berasaskan
kiraan tunai

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN

Timbalan Menteri Besar Kelantan

Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli,
Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

KELANTAN CATAT REKOD PEMBALAKAN TERENDAH DALAM LIMA TAHUN

➔ Kuota pembalakan RMK-12: 3,900 hektar
setahun, jumlah 19,500 hektar bagi 5 tahun.

➔ Penggunaan sebenar kuota di Kelantan
menunjukkan penurunan tahunan:

- 2021 : 1,277 hektar digunakan, baki 2,623 hektar
- 2022 : 1,702 hektar digunakan, baki 2,198 h hektar
- 2023 : 740 hektar digunakan, baki 3,160 hektar
- 2024 : 846 hektar digunakan, baki 3,054 hektar
- 2025 : 740 hektar digunakan, baki 3,160 hektar

➔ Jumlah penggunaan sebenar (5 tahun):
5,305 ha, bersamaan 27.2% daripada kuota.

➔ Baki kuota tidak digunakan: 14,195 ha.

➔ Penurunan penggunaan kuota pembalakan
setiap tahun menunjukkan komitmen
Kelantan terhadap pengurusan hutan
berhemah dan kelestarian sumber hutan.

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN

Timbalan Menteri Besar Kelantan

Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli,
Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

PRESTASI HASIL & KESTABILAN KEWANGAN NEGERI

Keberhasilan Kutipan Hasil

2024:
RM907.88 juta
(~94% sasaran)

Sasaran 2026:
**100% dijangka
dicapai**

Defisit Bajet Negeri

2024:
RM178.49 juta →
2025:
RM93.02 juta →
2026:
RM86.20 juta

Penurunan defisit:

47.88%
(2024 → 2025)

7.33%
(2025 → 2026)

Lebihan akaun
semasa 2024:
RM10.92 juta

Terimaan Bukan Hasil

Wang Ehsan
sehingga Okt
2025:
RM238.87 juta

Per Capita Grant:
RM28.39 juta

50% kos
pengurusan
jabatan:
RM33.41 juta

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN
Timbalan Menteri Besar Kelantan
Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli,
Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

FAKTOR PENINGKATAN PERBELANJAAN MENGURUS

- **Jumlah Perbelanjaan Mengurus 2026:** RM1.10 bilion (+RM12.42 juta berbanding 2025)

- **Faktor Peningkatan :**

- o Bayaran balik deposit kerajaan: **RM2.0 juta**
- o Gaji & elaun SSPA: **kenaikan tahunan 3% + pelarasan 7%**
- o Peruntukan **Program & Inisiatif Rakyat**
 - 1.Kebajikan: Rumah Dhuafa, Skim Mikro Usahawan
 - 2.Pembangunan digital & AI, Marketplace Negeri
 - 3.Pendidikan: Tuisyen Rakyat Percuma
 - 4.Ekonomi & komuniti: Pasar Rakyat Kel Agro, keterjaminan makanan
 - 5.Sukan & aktiviti: SUKMA Ke-22

- **Pasca COVID-19:** Pelarasan gaji minimum, kos operasi meningkat (minyak, bil utiliti, bahan binaan), Variation of Price (VOP) kontrak pembinaan

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN
Timbalan Menteri Besar Kelantan
Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli, Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

STRATEGI KUTIPAN HASIL TUNGGAKAN DAN HASIL TANAH

STRATEGI 1

Penguatkuasaan cukai tanah milik anak syarikat dan badan berkanun

STRATEGI 2

Memerakan portal dan pembayaran online

Capaian **18.11%** pada tahun **2024**

STRATEGI 3

Potongan denda dan kutipan di tempat awam memudahkan rakyat.

STRATEGI 4

Memperbanyak mekanisme kutipan

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN
Timbalan Menteri Besar Kelantan
Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli, Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

**KEPADA LEBIH 170 RIBU
PENJAWAT AWAM KELANTAN
DI SELURUH NEGARA,**

**ANDA ADALAH WIRA NEGARA,
ANDA ADA JIWA ANDA ADA HARGA,
JAGA BUDI JAGA PEKERTI**

KERANA ORANG MENILAI DIRI
TETAPI DISABITKAN PADA NEGERI,
**KELANTAN TETAP
TEGUH BERNAMA,
BERSAMA IMAN RAKYATNYA SETIA.**

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN
Timbalan Menteri Besar Kelantan
Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli,
Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

Tumpuan Perbelanjaan : 24.89% Belanjawan negeri untuk projek pembangunan berimpak tinggi

Penurunan Defisit

Kerajaan komited capai **belanjawan seimbang** melalui **penurunan defisit:**

- **RM 85.47 juta** atau **47.88%** tahun 2024 (RM178.49 juta) berbanding 2025 (RM93.02 juta)
- **RM 6.82 juta** atau **7.33%** tahun 2025 (RM93.02 juta) berbanding tahun 2026 (RM86.20 juta)

Prestasi sebenar kewangan kerajaan menggambarkan **lebih akaun semasa** pada tahun 2024 iaitu sebanyak **RM10.92 juta.**

Faktor Kenaikan Anggaran Perbelanjaan Selepas Tahun 2022

- i. **Fasa pemulihan** pasca pandemik **COVID-19**
- ii. **Pelarasan gaji minimum**
- iii. **Peningkatan harga** minyak, bil utiliti, barangan keperluan pejabat dan bahan binaan.
- iv. Pelaksanaan **Variation of Price (VOP)** dalam kontrak pembinaan.

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN
Timbalan Menteri Besar Kelantan
Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli, Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

Terimaan Bukan Hasil

RM 238.87 juta – Pemberian Wang Ehsan
(sehingga Oktober 2025)

RM28.39 juta – Pemberian Mengikut Ramai Penduduk

RM33.41 juta – Pemberian 50% Kos Pengurusan Jabatan
Negeri

Sumbangan Syarikat Berkaitan Kerajaan (GLC)

RM 4.0 juta anggaran sumbangan GLC pada 2026
mengambil kira unjuran keuntungan dan peranan
dalam sumbangan CSR

YB DATO' DR. MOHAMED FADZLI BIN DATO' HAJI HASSAN
Timbalan Menteri Besar Kelantan
Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wilayah, Sumber Asli,
Integriti, Pembangunan Insan dan Undang-Undang

1. Status Projek Taman Industri IBS Machang

- **90%** kemajuan keseluruhan fizikal
- **April 2026** jangkaan siap
- Pecahan status kerja:
 - **100%** kerja tanah
 - **90%** kerja pembinaan
 - **76%** Infrastruktur

2. Status Bandar Perabot Gua Musang

Lawatan tapak pada **18 September 2025** oleh :-

- YBM Dato' SUK
- Exco Kerajaan Tempatan
- Pihak Berkuasa Tempatan Gua Musang

Penilaian **Fasa 1**:

- Kerja pembersihan tapak
- Penanda sempadan
- Pemasangan pagar (*folding*)
- Taklimat teknikal dan penjelasan lanjut

YB MEJAR (B) DATO' HAJI MD. ANIZAM BIN AB. RAHMAN

Pengerusi Jawatankuasa Pelaburan, Perindustrian,
Sumber Manusia, Perdagangan dan Keusahawanan

3. Status Bandar Dato' Bentara, Gua Musang

- Penemuan deposit sumber unsur nadir bumi bukan radioaktif (**NR-REE**)

– Anggaran **40,000 Tan**

- Mencadangkan pindaan

Rancangan Tempatan Gua Musang 2020 (lanjutan 2025) dan pembangunan **Rancangan Kawasan Khas (RKK) Bandar Dato' Bentara.**

4. Status Madinah Assalam

- Projek pembinaan **60 unit kedai satu tingkat** telah ditamatkan kontrak kerana syarikat tidak mampu meneruskan kerja disebabkan kenaikan kos bahan binaan.

- **Kajian semula struktur** diperlukan kerana tapak merupakan kawasan sawah, memerlukan kos rawatan tanah yang jauh lebih tinggi, menyebabkan reka bentuk asal tidak lagi sesuai.

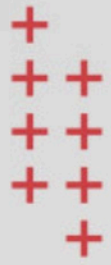
YB MEJAR (B) DATO' HAJI MD. ANIZAM BIN AB. RAHMAN

Pengerusi Jawatankuasa Pelaburan, Perindustrian,
Sumber Manusia, Perdagangan dan Keusahawanan

Infografik: Sekretariat Sebaran Sidang DUN

01

Pembangunan Maahad Tahfiz

- **Sasaran:** 1 Maahad Tahfiz 1 Jajahan
- **Status 2025:** 7 jajahan
- **Perancangan 2026 :** Maahad Tahfiz baharu di Kuala Krai

02

Integrasi Pendidikan & Bahasa

- **Kelab Bahasa Mandarin** di sekolah Yayasan Islam Kelantan (YIK).
- MoU dengan Universiti Jinan (China)

03

TVET Kelantan

- **Pelaksana:** Pusat Pembangunan Kemahiran KIAS (KIASDEC) & Kumpulan Pertanian Kelantan Berhad (KPKB)
- Jawatankuasa TVET Negeri dipengerusikan YB Timbalan Menteri Besar
- TVET Pertanian di pondok & tahfiz

YB DATO' HAJI WAN ROSLAN BIN WAN HAMAT

Pengerusi Jawatankuasa Pendidikan, Pengajian Tinggi,
Teknologi Hijau, Digital dan Inovasi

PEMBANGUNAN MODAL INSAN DAN INFRASTRUKTUR

Modal Insan dan TVET

- Jabatan Pertanian mensasarkan pembangunan modal insan kepada 600 golongan sasar melalui kursus latihan, termasuk pelan membangunkan lebih 1,000 belia/beliawanis.
- Program TVET pertanian diperluas kepada pondok tahfiz dan yayasan.

Infrastruktur dan Pusat Logistik:

- Cadangan pembinaan Jambatan Ladang Lubuk Bongor (Kuala Balah) dan penubuhan Pusat Pengumpulan Pembungkusan dan Pemasaran (CPPC) di Bukit Bunga dan Gaal.
- Cadangan penubuhan Agrohubs Kelantan Timur (Chempaka) berasaskan teknologi digital dan data tanah.

Zon Khas

- Cadangan Rantau Panjang sebagai Zon Ekonomi Khas Sempadan (Gual Periok) - aktiviti pemprosesan agroindustri dan pelaburan agromakanan lintas sempadan.
- Dabong - agropelancongan (agrotourism).

YB DATO' HAJI TUAN MOHD SARIPUDIN BIN TUAN ISMAIL

Pengerusi Jawatankuasa Pertanian,
Industri Agromakanan dan Komoditi

PELAN STRATEGIK JABATAN DAN AGENSI 2026

Jabatan Pertanian:

- Fokus pemerkasaan pengeluaran tanaman seperti buah-buahan, sayur-sayuran, bawang, kelapa, kopi, dan komoditi terpilih bagi tujuan eksport.
- Pembangunan modal insan, kursus, dan latihan (600 golongan sasar).
- Kerajaan mensasarkan pensijilan ladang MyGAP & MyOrganik (296 sijil).

Sektor Penternakan:

- Inisiatif bersasar Program Ternakan Lembu Naimbif, Program Ternakan Ruminan, Industri Ayam Kampung, Pawah Rusa, dan Homeplot.

Sektor Perikanan:

- Sasaran pendaratan 61,000 tan metrik (empat daerah pantai).
- Sasaran pelepasan benih ikan ke perairan umum termasuk benih udang galah (1 juta ekor benih).
- Pembangunan usahawan baharu myAgropreneur Perikanan (myAP) (5 orang) dan 2 projek baharu myKomuniti Perikanan (myKP) (bermula 2026).

Perbadanan Kemajuan Pertanian Negeri Kelantan (PKPNK):

- Merancang menternak lebih 200,000 ekor ayam pedaging setahun menggunakan reban ayam tertutup automatik.
- Projek ternakan lembu integrasi akan ditingkatkan.

Kelantan Biotech Corporation (KBC):

- Meningkatkan pengeluaran semen beku charolais dan produk ket kalahari.
- Pengoperasian kilang pemprosesan produk susu kambing segar (GMCC) di Ketereh dan Pasir Puteh sedang bermula.

YB DATO' HAJI TUAN MOHD SARIPUDIN BIN TUAN ISMAIL

Pengerusi Jawatankuasa Pertanian,
Industri Agromakanan dan Komoditi

Pengiktirafan dan Fokus DUN/TKPM

DUN Gaal dan DUN Pantai Irama akan diberi tumpuan lebih baik untuk diiktiraf sebagai DUN Pertanian Negeri Kelantan.

Potensi Pantai Irama termasuk menempatkan Pusat Rujukan Pertanian Moden di TKPM Telong dan mempunyai populasi nelayan, peternak, dan petani yang ramai

Tiga Taman Kekal Pengeluaran Makanan (TKPM) Kelantan

- TKPM Telong, TKPM Batang Merbau, dan TKPM Lojing
- telah mendapat penarafan lima bintang (star rating) daripada pihak kementerian.

YB DATO' HAJI TUAN MOHD SARIPUDIN BIN TUAN ISMAIL

Pengerusi Jawatankuasa Pertanian,
Industri Agromakanan dan Komoditi

PEMBANGUNAN ISLAM DAN MODAL INSAN

- **RM181.71 juta** peruntukan bagi memperkukuh pembangunan Islam, pendidikan & modal insan menjadi bukti keutamaan agenda Islam di Kelantan.

MAJLIS PEMBANGUNAN INDUSTRI HALAL (MPIH)

- **Ditubuhkan & dilancar 4 Sept 2025** di Hotel Renai, Kota Bharu.
- Berfungsi sebagai **One Stop Centre industri halal Kelantan**.
- Objektif: menyelaraskan peranan agensi negeri & persekutuan, bina **ekosistem halal terjamin**.
- Cadangan jadikan **Kelantan Hab Halal Pantai Timur** (Kelantan Halal Gateway).
- **JAHEAIK** urus pemantauan piawaian halal.
- **KiasHac (Pusat Halal KAIS)** bantu usahawan IKS dapatkan sijil halal.
- Hanya **Pensijilan Halal Malaysia (JAKIM)** diiktiraf; sijil lain seperti Muslim Choice tidak sah.

PEMERKASAAN PONDOK

- Dilaksana oleh **JAHEAIK & Pusat Pembangunan Pondok Berhad (PPPB)**.
- Kelantan satu-satunya negeri yang **konsisten mempertahankan sistem pondok**.
- Program utama:
 - **Ijtimak Pondok Se-Malaysia 2025** – himpun warga pondok & ulama.
 - **Multaqa Ahli Sunnah Wal Jamaah** – libatkan ulama antarabangsa.
 - **Kursus kepimpinan, pengurusan, IT & media sosial** untuk warga pondok.
 - **Kerjasama antarabangsa**: lawatan & jalinan dengan Universiti Al-Qarawiyyin, Maghribi melalui program Ta'lim Al-Atiq (Turath/Pondok).
 - Buka peluang pelajar pondok sambung pengajian ke peringkat tinggi di luar negara.

YB USTAZ MOHD ASRI BIN MAT DAUD

Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Islam, Dakwah, Penerangan dan Hubungan Seranta

PERUNTUKAN PEMBANGUNAN DAN KEMAHIRAN WANITA

**RM9.4
JUTA**

**RM3.6
juta** Pembangunan
& Kemahiran Wanita

**RM5.8
juta** Bantuan Armalah

45 PUSAT PEMBANGUNAN WANITA KELANTAN (PPWK)

01

Menawarkan latihan kemahiran
(Jahitan, Kelingkan, Sulaman, Kraf Tangan, Kulinari)

02

Lebih 7,000 alumni pelatih wanita
termasuk armalah dan OKU

03

Produk batik Alumni Jahitan PPWK menembusi pasaran antarabangsa

YB DATO' ROHANI BINTI IBRAHIM

Pengerusi Jawatankuasa Kebajikan,
Pembangunan Keluarga dan Wanita

Perumahan Rakyat Kelantan (Rumah Dhu'afa & Rumah Mampu Milik Kelantan)

- 4 unit rumah diperuntukkan bagi setiap kawasan DUN, meningkat daripada tiga unit sebelum ini

KATEGORI

Baitul Ilmi: Rumah bernilai
RM70,000 – RM180,000

Baitul Raudah: Rumah bernilai
RM180,000 – RM250,000

KAEDAH PEMILIKAN

Sewa untuk pemilikan
(Rent to own)

Fokus kepada
golongan B40
dan M40

5 tahun pertama (Sewa)
10 tahun (*tawaran beli*)
15 tahun terakhir
(*tawaran akhir pemilikan*)

Taman Rekreasi

- 5 taman rekreasi siap dan mula beroperasi:
 1. Taman Sinaran, Tanah Merah
 2. Taman Kala, Ketereh
 3. Taman Maka Utama, Pasir Mas
 4. Taman Puteri Saadong, Wakaf Bharu
 5. Taman Mahkota, Pasir Puteh

YB HILMI BIN ABDULLAH

Pengerusi Jawatankuasa Kerajaan Tempatan,
Perumahan, Kesihatan dan Alam Sekitar

Bandar Pintar Kelantan

- Blueprint Bandar Pintar Kelantan dilancarkan pada 29 Oktober 2025

- MPKB-BRI dianugerahkan Smart City Early Adapter 2025 oleh KPKT

- Semua PBT capai markah melebihi 90%
- Pencapaian bandar mampan (2024):
 - i. Bachok: 96.96% (tertinggi)
 - ii. Dabong meningkat dari 78% -> 92.72%

- 2025: Kuala Krai bandar paling bahagia

Pembangunan Pelancongan Kampung Lestari

- Sungai Kenerong & Kampung Mambong
- Tembikar tanah Mambong

YB HILMI BIN ABDULLAH

Pengerusi Jawatankuasa Kerajaan Tempatan,
Perumahan, Kesihatan dan Alam Sekitar

Kerajaan negeri komited terhadap **kepimpinan belia, keusahawanan dan inovasi digital** sebagai asas kemajuan Kelantan.

Kerajaan negeri akan terus memperkukuh ekosistem sokongan melalui **penyediaan latihan, bimbingan, kemudahan, insentif serta jaringan di peringkat nasional dan antarabangsa.**

Pemupukan nilai teras seperti **semangat kerjasama, kesedaran budaya dan keterbukaan terhadap teknologi** amat penting bagi memastikan belia menjadi **pencipta serta pemimpin masa depan**, bukan sekadar penerima bantuan.

Kerajaan Negeri berbangga dengan kejayaan belia Kelantan kini cabarannya adalah **merealisasikan peta jalan (road-map)** tersebut agar lebih ramai belia dapat **mengubah potensi menjadi prestasi.**

YB ZAMAKHSHARI BIN MUHAMAD

Pengerusi Jawatankuasa Belia, Sukan, NGO dan Perpaduan Masyarakat

12 JUTA SASARAN PENGUNJUNG KE KELANTAN 2026

HAB PENERBANGAN UTAMA

AirAsia sedang menilai cadangan **menjadikan Kota Bharu sebagai hab penerbangan utama** bagi rantau Timur Laut (Thailand, Indochina, Filipina, Kemboja dan Vietnam)

NAIK TARAF LAPANGAN TERBANG

Lapangan Terbang Sultan Ismail Petra (LTSIP) wajar dinaik taraf sebagai **Lapangan Terbang Antarabangsa** kerana:

- Kedua tersibuk di Malaysia
- No.1 di Semenanjung (24 penerbangan harian)
- 1.3 juta penumpang dalam 9 bulan

HAB PELANCONGAN BAHARU

Tasek Nenggiri sedang dibangunkan sebagai hab pelancongan baharu

TARIKAN PELANCONGAN SUKAN

Luncur ombak Pantai Kemasin akan diteruskan dan diperluas sebagai tarikan pelancongan sukan

YB DATUK KAMARUDIN BIN MD NOR

Pengerusi Jawatankuasa Pelancongan, Kebudayaan,
Kesenian dan Warisan

فرسیداغن کالی کتیک (بلنجاوان) باکی تیمقوه فغکل کتیک
دیوان نگرې کلنن ک لیما بلس

**PERSIDANGAN KALI KETIGA (BELANJAWAN)
BAGI TEMPOH PENGGAL KETIGA
DEWAN NEGERI KELANTAN KE LIMA BELAS TAHUN 2025**

15, 18-21 JAMADIL AWAL 1447 | 6, 9-12 NOVEMBER 2025